

KADINLARA YÖNELİK ŞİDDETİN ÖNLENMESİ, CEZALANDIRILMASI VE ORTADAN KALDIRILMASINA DAİR AMERİKAN DEVLETLERİ SÖZLEŞMESİ^{71,72}

“Belém do Pará Sözleşmesi”

Önsöz

Bu Sözleşme’ye Taraf Devletler,

Amerika İnsan Hakları ve Ödevleri Bildirgesi ile İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinde insan haklarına mutlak saygının kutsallaştırılmış olduğunu ve diğer uluslararası ve bölgesel belgelerde de bunun teyit edilmiş olduğunu *kabul ederek;*

Kadınlara yönelik şiddetin kadınların insan haklarına ve temel özgürlüklerine ilişkin bir ihlal teşkil ettiğini ve bu hak ve özgürlüklere riayet edilmesini, bunların hayata geçirilmesini ve kullanılmasını zedelediğini veya yok ettiğini *teyit ederek;*

Kadınlara yönelik şiddetin insan onuruna karşı bir suç ve kadın ile erkek arasında tarihsel olarak var olan eşitsiz güç ilişkilerine dair bir tezahür teşkil ettiğinden *kaygı duyarak;*

Kadınlara yönelik şiddetin sınıf, ırk veya etnik grup, gelir, kültür, eğitim seviyesi, yaş veya din gözetmeksizin toplumun her kesimine yayıldığını ve toplumu en temelinden sarstığını teyit ederek ve Amerikan Devletleri Kadın Komisyonu’nun Delegeler Meclisi’nin Yirmi Beşinci Oturumu’nda kabul edilmiş olan Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Bildirgesi’ni *anumsatarak;*

Kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasının, kadınların bireysel ve sosyal gelişimi ve toplumun her kesiminden eksiksiz ve eşit bir şekilde katılımı için gerekli olduğuna *inanarak* ve

Amerikan Devletleri Teşkilatı çatısı altında, kadınlara yönelik her türlü şiddetin önlenmesi, cezalandırılması ve ortadan kaldırılması için bir sözleşme kabul edilmesinin, kadın haklarının korunması ve kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için pozitif bir katkı oluşturacağına *inanarak,*

Aşağıdaki hükümler üzerinde *mutabakata varmışlardır:*

71 Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına Dair Amerikan Devletleri Sözleşmesi’nin (*Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women*) orijinal metni için bkz. <http://www.oas.org/cim/english/convention/violence%20against%20women.htm> (erişim: 28 Eylül 2009).

72 Bu belgenin İngilizceden Türkçeye çevirisi Defne Orhun tarafından yapılmıştır.

I. Bölüm

Tanım ve Kapsam

Madde 1

Bu Sözleşme'nin amaçları doğrultusunda, kadınlara yönelik şiddet, kamusal veya özel alanda, kadınların ölümüne ya da fiziksel, cinsel veya psikolojik olarak zarar görmesine veya ıstırap çekmesine neden olan, cinsiyete dayalı her türlü eylem veya davranış olarak anlaşılacaktır.

Madde 2

Kadınlara karşı şiddet, aşağıda belirtilen durumlarda fiziksel, cinsel ve ruhsal şiddeti içerecek şekilde anlaşılacaktır:

a) Tecavüz, dayak ve cinsel istismarı kapsayan, ancak bunlarla sınırlı kalmayan bu şiddet olayları, fail kadınla aynı evi paylaşıyor olsun ya da olmasın, aile içinde ya da ev içi bir birimde veya kişiler arasındaki başka bir ilişki çerçevesinde gerçekleşen olaylardır;

b) Tecavüz, cinsel istismar, işkence, insan ticareti, fuhuşa zorlama, çocuk kaçırma, iş yerinde ve ayrıca eğitim kurumları, sağlık kuruluşları ve diğer yerlerde cinsel taciz gibi suçları kapsayan ancak bunlarla sınırlı kalmayan bu olaylar, topluluk içinde gerçekleşir ve herhangi bir kişi tarafından işlenir;

c) Bu gibi olaylar, nerede olduğuna bakılmaksızın, devletin ya da görevlilerinin işlediği ya da göz yumduğu olaylardır.

II. Bölüm

Koruma Kapsamındaki Haklar

Madde 3

Her kadının, kamusal veya özel alanda şiddetten uzak bir yaşam sürme hakkı vardır.

Madde 4

Her kadının, bölgesel ve uluslararası insan hakları belgelerinde somut olarak ifade edilmiş olan tüm insan hakları ve özgürlüklerinin tanınması, hayata geçirilmesi, kullanılması ve korunması hakkı vardır. Bu haklar, diğerlerinin yanı sıra, şunları kapsamaktadır:

- Yaşamına saygı gösterilmesi hakkı;
- Fiziksel, ruhsal ve manevi bütünlüğüne saygı gösterilmesi hakkı;
- Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı;
- İşkenceye uğramama hakkı;
- İnsan olarak doğuştan sahip olduğu onura saygı gösterilmesi ve ailesinin korunması hakkı;
- Kanunlar önünde ve kanunlar tarafından eşit olarak korunma hakkı;

g) Hakları ihlal eden eylemlere karşı koruma sağlanması için yetkili bir mahkeme-ye basit ve hızlı bir şekilde başvurma hakkı;

h) Serbestçe örgütlenme hakkı;

i) Yasalar çerçevesinde dinini ve inançlarını açıkça belirtme hakkı;

j) Ülkesindeki kamu hizmetlerine eşit bir şekilde erişim ve karar alma mekanizmaları da dahil olmak üzere devlet işlerinin yürütülmesine iştirak etme hakkı.

Madde 5

Her kadın, medeni, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını özgür ve tam olarak kullanma hakkına sahiptir ve bölgesel ve uluslararası insan hakları belgelerinde somut olarak ifade edilen bu hakların tam korunması ilkesine istinat edebilir. Taraf Devletler, kadınlara yönelik şiddetin bu hakların kullanımını önlediğini ve yok ettiğini kabul etmektedir.

Madde 6

Her kadının sahip olduğu şiddetten uzak bir yaşam sürme hakkı, diğer şeylerin yanı sıra şunları kapsamaktadır:

a) Kadınların her türlü ayrımcılıktan uzak bir yaşam sürme hakkı ve

b) Kadınların, aşağılık ve ikincilik kavramlarına dayalı sosyal ve kültürel uygulamalardan ve kalıplaşmış davranış biçimlerinden arınmış bir şekilde değerlendirilme ve eğitim alma hakkı.

III. Bölüm

Devletlerin Sorumlulukları

Madde 7

Taraf Devletler, kadınlara karşı yapılan her türlü şiddeti kınar ve uygun tüm araçlarla ve gecikmeksizin bu tür şiddetin önlenmesi, cezalandırılması ve ortadan kaldırılması için politikalar izlemeyi kabul ve aşağıdakileri taahhüt eder:

a) Kadınlara karşı şiddet eylemlerinde ya da uygulamalarında yer almaktan kaçınmak ve makamlarının, memurlarının, personelinin, görevlilerinin ve kurumlarının da bu yükümlülüğe uygun bir şekilde hareket etmesini sağlamak;

b) Kadınlara karşı şiddetin önlenmesi, soruşturulması ve şiddet olaylarına karşı cezaların uygulanması için gereken özeni göstermek;

c) Kadınlara karşı şiddetin önlenmesi, cezalandırılması ve ortadan kaldırılması ve gerekli durumlarda uygun idari önlemleri almak için ihtiyaç duyulabilecek hükümleri ceza hukuku, medeni hukuk, idare hukuku ve diğer iç hukuk hükümlerine dahil etmek;

d) Failin, kadını taciz etmesini, sindirmesini ya da tehdit etmesini veya hayatını ya da bütünlüğünü zedeleyen ya da tehlikeye sokan veya malına zarar veren herhangi bir yola başvurusunu engelleyecek hukuksal önlemleri almak;

e) Mevcut kanunlarda ve yönetmeliklerde değişiklikler yapmak ya da bunları yürürlükten kaldırmak ve kadınlara karşı şiddetin varlığını koruması ve hoşgörülmesini

sağlayan hukuksal veya geleneksel uygulamaları değiştirmek amacıyla yasama ile ilgili önlemler de dahil olmak üzere tüm uygun önlemleri almak;

f) Şiddete maruz bırakılan kadınlar için, adil ve etkili hukuksal usuller tesis etmek; bunlar, diğerleri yanında, koruyucu önlemler, davanın zamanında görülmesi ve söz konusu hukuksal usullere etkili biçimde erişimdir.

g) Şiddete maruz bırakılan kadınların, tazmin, telafi veya diğer adilane ve etkili hukuk yollarından yararlanmalarını sağlamak için gerekli tüm hukuksal ve idari mekanizmaları oluşturmak ve

h) Bu Sözleşme'yi uygulayabilmek için gerekli olabilecek yasamaya ilişkin ya da diğer alanlar ile ilgili önlemleri almak.

Madde 8

Taraf Devletler, kademeli olarak, aşağıdaki amaçlara yönelik programları da içeren özel tedbirler almayı kabul etmektedirler:

a) Kadınların şiddetten uzak yaşama hakkı ile kadınların insan haklarına saygı gösterilmesi ve bu hakların korunması hakkının bilinmesini ve buna riayet edilmesini teşvik etmek;

b) Kadının veya erkeğin aşağı veya üstün konumda olduğu görüşüne veya kadın ile erkeğe biçilen ve kadınlara yönelik şiddeti meşru kılan ya da artıran kalıplaşmış rollere dayalı önyargılar, gelenekler ve diğer tüm uygulamalarla mücadele etmek için, eğitim sürecinin tüm aşamalarına uygun olabilecek resmi veya gayri resmi eğitim programlarının geliştirilmesini de içerecek şekilde, kadın ve erkeğin sosyal ve kültürel davranış biçimlerini değiştirmek;

c) Adliye, polis ve diğer kolluk kuvvetlerine mensup olan kişilerin yanı sıra kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi, cezalandırılması ve ortadan kaldırılması için politikalar uygulanmasından sorumlu diğer personelin eğitilmesini teşvik etmek;

d) Şiddete maruz kalmış kadınlara yönelik olarak, kamu ve özel sektör kuruluşları aracılığıyla, sığınma evleri, gereken hallerde rahatsız aile üyeleri için danışma hizmetleri ve durumdan etkilenen çocukların bakımı ve vesayeti gibi özel hizmetler sunmak;

e) Halkın kadınlara yönelik şiddetle ilişkili sorunlara ve çözümlere dair bilinçlendirilmesi için tasarlanmış devlet veya özel sektör eğitimlerini teşvik etmek ve desteklemek;

f) Şiddete maruz kalmış kadınların, kamusal, özel ve sosyal yaşama eksiksiz bir biçimde katılabilmeleri için etkin olabilecek yeniden düzenleme ve eğitim programlarına erişimlerini sağlamak;

g) Kitle iletişim araçlarını, kadınlara yönelik şiddetin her türlü biçimini ortadan kaldırmak için katkıda bulunacak ve kadınların itibarına daha çok saygı gösterilmesini sağlayacak medya prensipleri geliştirmeleri için teşvik etmek;

h) Kadınlara yönelik şiddeti önlemek, cezalandırmak ve ortadan kaldırmak için alınan tedbirlerin etkililiğini değerlendirmek ve gerekli değişiklikleri düzenlemek ve hayata geçirmek için, kadınlara yönelik şiddetin sebepleri, sonuçları ve sıklığıyla ilgili araştırma yapılmasını, istatistik ve konuyla ilgili diğer bilgilerin toplanmasını sağlamak; ve

i) Şiddete maruz kalmış kadınların korunmasını amaçlayan programların hayata geçirilmesini ve fikir ve deneyim alışverişi için uluslararası işbirliğini teşvik etmek.

Madde 9

Taraf Devletler, işbu Bölüm'de yer alan tedbirlere ilişkin olarak, kadınların, diğer şeylerin yanı sıra ırkları, etnik kökenleri ve göçmen, mülteci ya da yerinden edilmiş kişi statüsü sebebiyle şiddete uğrama ihtimalini özel olarak dikkate alacaklardır. Hamile, engelli, küçük, yaşlı, sosyoekonomik açıdan dezavantajlı, silahlı çatışmadan etkilenmiş veya özgürlüğünden yoksun bırakılmış olup da şiddete maruz kalan kadınlara da aynı şekilde ilgi gösterilecektir.

IV. Bölüm

Amerikan Devletleri Koruma Mekanizması

Madde 10

Taraf Devletler, her kadının sahip olduğu şiddetten uzak bir yaşam sürme hakkını korumak için, Amerikan Devletleri Kadın Komisyonu'na sundukları ulusal raporlarda, kadınlara yönelik şiddeti önlemek ve cezalandırmak ve şiddete maruz kalmış kadınlara destek sunmak için aldıkları tedbirlerin yanı sıra, bu tedbirlerin uygulanması sırasında karşılaşılan güçlükler ve kadınlara yönelik şiddete katkıda bulunan unsurlara ilişkin bilgi verecektir.

Madde 11

Taraf Devletler bu Sözleşme'ye ve Amerikan Devletleri Kadın Komisyonu'na, Sözleşme'nin yorumlanması konusunda Amerikan Devletleri İnsan Hakları Mahkemesi'nden tavsiye niteliğinde görüş bildirmesini talep edebilirler.

Madde 12

Herhangi bir kişi veya kişi topluluğu veya Örgüt'e Üye Devletlerden biri ya da birden fazlası tarafından hukuken tanınmış olan herhangi bir sivil toplum kuruluşu, Amerikan Devletleri İnsan Hakları Komisyonu'na, bir Taraf Devletin bu Sözleşme'nin 7. maddesini ihlal ettiğine dair bir suçlama veya şikâyet içeren dilekçeler sunabilirler. Komisyon bu iddiaları, Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ve Amerikan Devletleri İnsan Hakları Komisyonu Tüzük ve Yönetmeliklerinde yer alan kural ve usullere uygun olarak inceleyecektir.

V. Bölüm

Genel Hükümler

Madde 13

Bu Sözleşme'nin hiçbir kısmı, Taraf Devletlerin, kadınların haklarına ilişkin olarak eşit veya daha fazla bir koruma ve güvence sunan ve kadınlara yönelik şiddeti önlemeye ve ortadan kaldırmaya yarayan teminatlar getiren iç hukuk kurallarını kısıtlar veya sınırlar bir şekilde anlaşılmayacaktır.

Madde 14

Bu Sözleşme’de yer alan hiçbir şey, bu alanda eşit veya daha fazla bir koruma sunduğu hallerde Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi’ni ya da diğer bir uluslararası sözleşmeyi kısıtlar veya sınırlar bir tarzda anlaşılmayacaktır.

Madde 15

Bu Sözleşme, Amerikan Devletleri Örgütü’ne üye olan tüm Devletlerin imzasına açıktır.

Madde 16

Bu Sözleşme onaya tabidir. Onay belgeleri, Amerikan Devletleri Teşkilatı Genel Sekreterliği’ne tevdi edilecektir.

Madde 17

Bu Sözleşme diğer devletler tarafından katılmaya da açıktır. Katılma belgeleri, Amerikan Devletleri Teşkilatı Genel Sekreterliği’ne tevdi edilecektir.

Madde 18

Herhangi bir Devlet, kabul, imza, onay veya katılma esnasında bu Sözleşme’ye çekince koyabilir, ancak bu çekinceler:

- a) Sözleşme’nin amacı ve hedefiyle bağdaşır nitelikte olmalı ve
- b) Genel bir nitelik taşımamalı ve belirli bir ya da birden fazla hükümle ilgili olmalıdır.

Madde 19

Herhangi bir Taraf Devlet, bu Sözleşme’de değişiklik öngören tekliflerini Amerikan Devletleri Kadın Komisyonu aracılığıyla Genel Kurul’a sunabilir. Değişiklikler, Sözleşme’ye Taraf Devletlerin üçte ikisi tarafından buna ilişkin onaylama belgelerinin tevdi edildiği tarihte değişiklikleri onaylayan devletler açısından yürürlüğe girecektir. Diğer Taraf Devletlere ilişkin olarak ise değişiklikler, buna ilişkin onaylama belgelerini tevdi ettikleri tarihte yürürlüğe girecektir.

Madde 20

Bir Taraf Devletin, bu Sözleşme’de ele alınan konuların farklı hukuk sistemlerine tabi olduğu iki ya da daha fazla sayıda bölge birimine sahip olması halinde, söz konusu Devlet, imza, onaylama veya katılma tarihinde, bu Sözleşme’nin bölge birimlerinden tümü veya yalnızca biri yahut birkaçı için geçerli olacağını beyan edebilir.

Bu tür bir beyan, Sözleşme’nin uygulanacağı bölge birimini veya birimlerini açıkça belirten müteakip beyanlarla istenildiği zaman değiştirilebilir. Söz konusu bu müteakip beyanlar Amerikan Devletleri Teşkilatı Genel Sekreterliği’ne iletilecek ve iletildiği tarihten otuz gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 21

Bu Sözleşme, ikinci onaylama belgesinin tevdi edilmesini izleyen tarihi müteakip otuzuncu günde yürürlüğe girecektir. İkinci onaylama belgesinin tevdiinden sonra Sözleşme'yi onaylamış veya Sözleşme'ye katılmış olan Devletler içinse, söz konusu Devlet'in onaylama veya katılma belgesini tevdi ettiği tarihten otuz gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 22

Genel Sekreter, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girişini Amerikan Devletleri Teşkilatı'na üye tüm devletlere bildirecektir.

Madde 23

Amerikan Devletleri Örgütü Genel Sekreteri, Teşkilat'a Üye Devletlere Sözleşme'nin durumuna ilişkin olarak imzaların, onaylama ve katılma belgelerinin ve beyanların tevdi ve Taraf Devletler tarafından getirilmiş olabilecek ve gerektiğinde bununla ilgili bir rapor eşliğinde sunulabilecek her türlü çekinceyi de içeren yıllık bir rapor sunacaktır.

Madde 24

Bu Sözleşme belirsiz bir süre için yürürlükte kalacaktır, ancak Taraf Devletlerden herhangi biri bu mealde bir belgeyi Amerikan Devletleri Örgütü Genel Sekreterliği'ne tevdi etmek suretiyle sözleşmeyi feshedebilir. Sözleşme, bu fesih belgesinin tevdiinden bir yıl sonra fesih beyanında bulunan Devlet açısından yürürlükten kalkacak, ancak geri kalan Taraf Devletler açısından yürürlüğünü devam ettirecektir.

Madde 25

Bu Sözleşme'nin eşit derecede muteber İngilizce, Fransızca, Portekizce ve İspanyolca metinlerinden oluşan orijinal belgesi Amerikan Devletleri Örgütü Genel Sekreterliği'ne tevdi edilecek, Genel Sekreterlik ise bu belgenin tasdikli bir suretini, Birleşmiş Milletler Şartı'nın 102. maddesi hükümleri uyarınca kaydedilmesi ve yayımlanması için Birleşmiş Milletler Sekreterliği'ne gönderecektir.

Yukarıdaki hususları tasdiklen, ilgili hükümetler tarafından bu konuda usulüne uygun olarak yetkilendirilmiş olan, aşağıdaki imza sahibi murahhaslar, Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına Dair Amerikan Devletleri Sözleşmesi – “Belém do Pará Sözleşmesi” olarak adlandırılacak olan bu Sözleşme'yi imzalamışlardır.

Bin dokuz yüz doksan dört yılı Haziran ayının dokuzunda *Brezilya'nın Belém do Pará şehrinde imzalanmıştır.*